

Література:

1. Masten A. S. Building a translational science on children and youth affected by political violence and armed conflict: A commentary. / A. S. Masten // *Development and Psychopathology*. – 2017. – 29. – P. 79-84.
2. Muller R.T. The Invisible Trauma of War-Affected Children. / R.T. Muller // *Psychology today*. – 2013. – Url: [<https://www.psychologytoday.com/blog/talking-about-trauma/201304/the-invisible-trauma-war-affected-children>]

УДК 316.477

*Березовська Лариса Іванівна,
Гоцар Богдан Іванович
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ КАР'ЄРНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ

Стан сучасного суспільства пред'являє такі вимоги до формування та розвитку кар'єри, що її ріст істотно залежить від власних зусиль спеціаліста, його кваліфікації, цінностей, потреб, мотивів, уявлення про себе, від прагнення до успіху та уникнення невдач, від того як він готовий до ризику, які має організаторські, комунікативні, інтелектуальні здібності та інше.

Аналіз літератури показав, що наукове вивчення проблеми професійної кар'єри особистості знайшло певне відображення в роботах низки зарубіжних авторів (А. Кібанов, А. Маркова, Є. Могильовкін, Д. Сьюпер, Д. Хал, Е. Шейн та ін.) та українських авторів (О. Бондарчук, Т. Канівець, А. Поплавська, М. Сурякова, Н. Шевченко та ін.). Щодо розуміння кар'єри, то одні вважають, що кар'єра – це шлях до успіху, досягнення видного положення у суспільстві. Це успішне просування вперед у галузі службової діяльності. Інші вважають, що кар'єра – це результат свідомої позиції і поведінки людини в галузі трудової діяльності, що пов'язана з посадовим або професійним зростанням.

Відповідно до наукових напрямків виділяють три підходи до вивчення кар'єри та кар'єрних орієнтацій особистості: соціально-психологічний (Б.Г. Почебут, Л. Прокоф'єва, В.О. Чикер), управлінсько-менеджерський (А.Н. Занковський, Є. Комаров), соціально-економічний (Н. Лукашевич, О. Мол). Представниками зазначених підходів висловлюються достатньо різні погляди стосовно вивчення питань кар'єри людини.

Так, представниками соціально-психологічного напрямку кар'єра визначається як просування в організаційній ієрархії, послідовність занять протягом життя та як один із показників індивідуального професійного життя людини, досягнення бажаного статусу та відповідного рівня життя, досягнення визнання і слави. Науковці управлінсько-менеджерського напрямку

розглядають кар'єру як сукупність посад, які працівник займає на даний момент часу (фактична кар'єра) або може займати (планова кар'єра); розглядають кар'єру як ланку, що зв'язує прагнення індивіда та соціальні системи. Представниками соціально-економічного напрямку розглядається кар'єра як динаміка рівня освіти та кваліфікації працівника протягом трудового життя та посадових пересувань, а також як поведінка, що пов'язана з накопиченням і використанням людського капіталу протягом робочого життя.

Однією з найважливіших характеристик особистості, що обумовлює успішність професійного шляху спеціаліста є кар'єрна орієнтація, що визначається, як сукупність вимог особистості до власної професії та до себе як до професіонала. Кар'єрні орієнтації формуються з накопиченням досвіду у професійній сфері та залишаються відносно стійкими на протязі всього трудового шляху особистості. Варто зазначити, що адекватність кар'єрної орієнтації обраній професії обумовлює успішність людини в професії, її задоволеність роботою, впевненість у власних силах, спрямованість на саморозвиток. На процес формування та розвитку кар'єрних орієнтацій впливає широкий спектр чинників: економічні, соціально-психологічні, соціально-економічні, соціально-демографічні та культурні. Також ці чинники умовно можна розділити на дві великі групи, що тісно пов'язані між собою: внутрішні (особистісні) та зовнішні (соціальні). До внутрішніх чинників, що впливають на формування кар'єрних орієнтацій, можна віднести: систему цінностей, норм і правил, яких дотримується особистість, її життєві цілі і т.д. До зовнішніх чинників: систему суспільних стереотипів й установок, зокрема про престижність чи не престижність тих чи інших професій, затребуваності фахівців певного профілю навчання на ринку праці, перспективності їх працевлаштування.

Також виділяють дві групи чинників, що визначають формування кар'єри: чинники, що пов'язані безпосередньо з людиною – здібності та інтереси людини, мотивація, прийняття рішення про зміну ролей і статусу, особливості спеціалізації і так далі та чинники, що пов'язані із взаємодією особистості оточуючих людей та організації – вплив інших людей на професійну кар'єру людини (наприклад, матеріальні можливості сім'ї батьків під час навчання, планування власної сім'ї та поєднання інтересів сім'ї та організації, досягнення організаційного «плато» кар'єри, потреба організації у фахівцях даного профілю і так далі).

Виділяють три рівні факторів, що впливають на розвиток професійної кар'єри. Перший рівень – мікрорівень – це фактори, пов'язані безпосередньо з особистістю (мотивація, прийняття рішень щодо зміни ролей, проблеми професійної соціалізації, що проходить працівник). Другий рівень – мезорівень – це фактори, що пов'язані з вимогами особистості й організаційним середовищем, впливом інших людей на професійне становлення індивіда (планування родини, співвідношення інтересів родини з інтересами роботи, зміни наставництва в організації). Третій рівень – макрорівень – це фактори, що відображають зовнішні інституціональні впливи (особливості ринку,

приналежність до національної субкультури та ін.). Розрізняють чинники за трьома категоріями, які умовно окреслюють, як зовнішні, внутрішньоорганізаційні та індивідуальні. А також виділяють зовнішні чинники: макросоціальні, мікросоціальні; внутрішні чинники: непсихологічні, психологічні.

Отже, чинники, що впливають на формування і розвиток кар'єрних орієнтацій об'єднуються в певні групи: економічні, соціально-психологічні, соціально-економічні, соціально-демографічні та культурні; внутрішні (непсихологічні, психологічні) та зовнішні (макросоціальні, мікросоціальні); чинники, що пов'язані безпосередньо з людиною та чинники, що пов'язані із взаємодією особистості оточуючих людей та організації; мікрорівень, мезорівень та макрорівень; зовнішні, внутрішньоорганізаційні та індивідуальні.

Література:

1. Березовська Л.І. Психологічні особливості кар'єри особистості. / Л.І. Березовська, А.А. Тангел // Вісник Національного університету оборони України : Збірник наукових праць. – Київ : НУОУ, 2015. – №1(44). – С.212 – 217.

УДК 159.9: 316.62

Бохонкова Юлія Олександрівна

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Северодонецьк, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Психологічною умовою розвитку компетентності є усвідомлення особистістю необхідності підвищення своєї загальнолюдської та спеціальної культури і ретельної організації спілкування як основи розвитку конкурентоспроможної особистості [1].

Виділяють різні типи компетентності [1]: спеціальна компетентність (володіння спеціальними навичками в певній сфері діяльності (професійна компетентність), здатність прогнозувати свій подальший розвиток у певній сфері); соціальна компетентність (включає співпрацю, взаємодію з оточуючими, а також володіння прийнятими прийомами спілкування, нормами, соціальна відповідальність за свої дії (чи бездіяльність)); особистісна компетентність (володіння навичками особистісного самовираження та саморозвитку, засобами протистояння деформаціям особистості); індивідуальна компетентність (володіння прийомами самореалізації та саморозвитку, готовність до особистісного зростання, здатність до індивідуального самозбереження, вміння раціонально організувати свою життєдіяльність).

Соціально-психологічна компетентність розуміється як особливий мотиваційний стан – готовність проявляти цілеспрямовану активність на основі отриманих психологічних знань [4]. Вона ґрунтується на

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>